

LandboSyd werft jongeren in Nederland

Boer zoekt opvolger in Denemarken

Boer worden? Die uitdaging wordt voor jongeren in Nederland steeds groter, nu de fosfaatrechten op komst zijn en melkveehouders aan steeds meer regels moeten voldoen. „In Denemarken daarentegen liggen volop kansen”, werft LandboSyd. Dit accountants- en adviesbureau is hard op zoek naar jonge boeren die in de Deense melkveehouderij willen werken, of daar een bedrijf willen overnemen.

De Deense organisatie LandboSyd is vergelijkbaar met Countus, Abab en Alfa in Nederland. Het kantoor is gevestigd op het eiland Jutland in het Zuid-Deense plaatsje Aabenraa, zo'n 25 kilometer van de grens met Duitsland. De meeste klanten zitten dan ook

op dit schiereiland; Jutland is het kloppende hart van de Deense melkveehouderij. Zo'n 25 jaar geleden, in het midden van de jaren '90, emigreerden circa duizend Nederlandse melkveehouders naar Denemarken. Ze werden aangetrokken door

de ruimte, de mogelijkheden, de grootte van de bedrijven en de relatief lage grondprijzen. Bovendien is de afstand Nederland-Denemarken met de auto nog goed te doen; in pakweg 6, 7 uur ben je er. Bovendien lijkt Denemarken zowel qua landschap als qua

„Veel van die emigranten uit de eerste golf zijn nu zo midden 50”, vertelt Angelina Nelissen van LandboSyd. „Nog een paar jaar en dan gaan ze met pensioen. En lang niet alle bedrijven beschikken over een opvolger.”

cultuur behoorlijk op Nederland; de verschillen zijn niet zo groot. Kortom: genoeg redenen voor veel melkveehouders om destijds die stap te zetten.

Pensioen

„Veel van die emigranten uit de eerste golf zijn nu zo midden 50”, vertelt Angelina Nelissen. „Nog een paar jaar en dan gaan ze met pensioen. En lang niet alle bedrijven beschikken over een opvolger.” Nelissen woont al 30 jaar in Denemarken. Haar partner Aldert van der Spek heeft een melkveebedrijf met 330 koeien en 140 hectare in Brørup; Angelina werkt bij LandboSyd, op de afdeling human resources.

Het Deense kantoor biedt bedrijfsbegeleiding en fiscaal en juridisch advies in de agrarische sector. LandboSyd ziet dat veel van haar melkvee-klanten geen opvolger hebben.

„Hoewel ze hier in Denemarken niet echt de traditie kennen van bedrijven die generaties lang in de familie blijven – en voor de immigranten geldt dat natuurlijk al helemaal niet – willen de huidige melkveehouders toch graag dat het bedrijf blijft bestaan, ook als ze zelf met pensioen gaan”, geeft Nelissen aan. „Ze willen hun onderneming graag overdragen aan een volgende generatie.”

Ook in de pluimvee- en varkenshouderij speelt dat probleem, zij het in mindere mate. In die bedrijfstakken, waarin redelijk volgens ‘kantooruren’ kan worden gewerkt, is bovendien wat makkelijker personeel te krijgen. Dat geldt ook voor de akkerbouw; net als in Nederland zijn ook Deense jongens zijn wel te porren voor het (grote) trekkerwerk. In de melkveehouderij ligt het een stuk lastiger. Immers, het voeren en melken gaat zeven dagen per week door, ook ‘s avonds en in het weekeinde. Nelissen vertelt dat er momenteel veel boeren in Denemarken zijn die weer afstappen van het robotmelken en terugkeren

naar conventioneel melken. „Dat heeft te maken met de kosten en met het feit dat je bij een storing op de robot ‘s nachts het bed uit moet. Met een melkstal ben je bovendien flexibeler om net even 10 of 20 koeien meer te melken”, schetst ze. „Dan gaan de robots er dus uit en komt er weer een visgraat of een carrousel in. Op die bedrijven wordt vervolgens twee of drie keer daags gemolken en vaak in ploegendiensten.”

Groter dan in Nederland

LandboSyd is daarom een campagne gestart om jongeren vanuit Nederland, maar ook uit (Vlaams) België en Duitsland te werven om naar Denemarken te komen. In eerste instantie om er te werken, maar als het van beide kanten goed bevalt, is bedrijfsovername ook een optie, geeft Nelissen aan. „De Deense melkveebedrijven zijn gemiddeld wat groter dan in Nederland, met pakweg 150 tot 200 koeien – veel bedrijven zijn ook nog flink groter – en gemiddeld een koe per hectare”, vertelt ze. „De meeste boeren hebben er daarom ook een akkerbouwtaak bij, in rotatie met grasland. Veel melkveehouders werken hier met twee of meer man personeel.”

Er zijn volgens de Nederlandse emigrante genoeg Nederlandse scholieren die op dit soort

Nieuw-Zeeland. Wij zeggen nu: kom eens een jaar naar Denemarken.”

LandboSyd heeft inmiddels alle middelbare en hogere agrarische scholen in Nederland aangeschreven, om jongeren hiervoor te interesseren. Een periode wonen en werken in het buitenland is sowieso nooit weg, volgens Nelissen: je doet er heel veel kennis, ervaring en contacten mee op. „En als het klikt, dan behoort bedrijfsovername zeker tot de mogelijkheden.”

In Nederland wordt het voor jonge boeren steeds moeilijker om het bedrijf over te nemen, weet ze. „De mestwetgeving wordt steeds verder aangescherpt en vanaf volgend jaar krijgen melkveehouders ook nog te maken met fosfaatrechten. Er zijn nu al veel melkveebedrijven die vanwege de fosfaatbeperkende maatregelen hun nieuwe stal nog lang niet vol hebben. In Denemarken hebben we daar tenminste geen last van”, aldus Nelissen.

Crisis

Wie denkt aan boeren in Denemarken, denkt ook al gauw aan de dramatische crisis die de Deense landbouw in de periode 2007/2008 heeft doorgemaakt. De prijs van landbouwgrond bleef toen maar stijgen en op basis van die almaar stijgende grondprijzen konden boeren bijna voor niks geld lenen. Zo ontstond er een ‘grondprijz-bubbel’. Vervolgens daalde plotsklaps de melkprijs als een baksteen en de grondprijzen zakten erachteraan. Boeren die veel hadden geleend, waren van de ene op de andere dag

niet meer in staat om de rekeningen te betalen en gingen failliet.

Vooraf renteswaps deden veel bedrijven toen de das om, vertelt Dennis Calender. Hij is hoofd van de afdeling human resources ►

„Veel boeren in Denemarken stappen weer af van het robotmelken”

bedrijven zes of tien weken stage willen komen lopen. „Maar we weten dat er daarnaast best Nederlandse jongeren zijn die interesse hebben om eens een tijdje in het buitenland te werken. Vaak wordt dat dan Amerika of Canada, of

Profielschets melkveehouderij Jutland

De melkveebedrijven op Jutland tellen gemiddeld 150 tot 200 koeien. De bedrijven zijn vrij extensief, met pakweg 1 koe per hectare. Daarom hebben melkveehouders in Denemarken er doorgaans een akkerbouwtaak bij. In Denemarken is grasland veelal onderdeel van een bouwplan met andere voedergewassen, zoals graan, raapzaad, veldbonen of zonnebloemen. De meeste grond op Jutland bestaat uit zandgrond. De prijs varieert afhankelijk van de kwaliteit van de grond van 17.500 tot 20.000 euro per hectare. Voor wat betreft het verwerken van mest loopt Denemarken een stuk voor op Nederland, stelt Angelina Nelissen. In Denemarken zijn veel collectieve biogasinstallaties, waarin varkens- en koeienboeren gezamenlijk hun mest vergisten en gezamenlijk energie produceren. Het resterende digestaat mogen ze uitrijden op hun eigen land.

Voor de melkveehouderij is Arla de belangrijkste zuivelcoöperatie, vergelijkbaar met FrieslandCampina in Nederland. „Op dit moment zijn we tevreden over de melkprijs, als betaalt FrieslandCampina nog wel beter dan Arla”, zegt Calender.

Copyright photo

van LandboSyd. „Maar die tijd ligt nu achter ons”, geeft hij aan. „De vooruitzichten voor de zuivelsector zijn gunstig. En de Deense overheid heeft ook maatregelen getroffen om te voorkomen dat zoiets weer kan gebeuren. Banken zijn nu verplicht om meer eigen vermogen te hebben als ze geld lenen en de grondprijs is weer terug op een realistisch niveau en redelijk stabiel. Afhankelijk van de regio waar je zit en de kwaliteit van de grond, betaal je omgerekend tussen de 17.500 en 20.000 euro voor een hectare”, aldus Calender. „De Deense kroon is ook sterk en stabiel; we zijn gekoppeld aan de euro. De koers zit eigenlijk altijd rond de 7,45 kroon voor 1 euro.” Andersom is een Deense kroon 13,4 eurocent waard.

Datingprogramma

Calender en Nelissen benadrukken dat LandboSyd eventuele kandidaten zeer zorgvuldig zal begeleiden. Zeker als het gaat om de overname van een bedrijf. Er wordt zowel een economisch als een psychologisch profiel gemaakt van de kandidaat en die wordt vervolgens gekoppeld aan een veehouder die het bedrijf wil overdragen. „Het is net een datingprogramma; boer zoekt opvolger”, lacht Calender. „De huidige boer en de nieuwe ondernemer moeten wel bij elkaar passen.” Een goed uitgangspunt is om eerst een periode te werken op het bedrijf, bijvoorbeeld als bedrijfsleider, alvorens te beslissen of je het bedrijf wilt overnemen, adviseren ze. Nelissen en Calender schatten in dat van elke tien werknemers misschien één

uiteindelijk die stap zal zetten.

Mocht het tot die beslissing komen, dan moeten er van tevoren goede afspraken worden gemaakt. Er komt namelijk heel wat wet- en regelgeving bij om de hoek kijken. Reken erop dat je er drie tot vijf jaar mee bezig bent, stellen Calender en Nelissen.

„Daarom beginnen we er nu mee, omdat de meeste boeren uit de eerste emigratiegolf nu zo'n 55 à 58 jaar zijn. Dan is het voor elkaar op het moment dat ze met pensioen gaan.” Het is belangrijk om voor de overnameperiode goede afspraken te maken en in elk geval ook een einddatum vast te stellen waarop de overname afgerond moet zijn. Nelissen: „Maar we beginnen altijd met het opstellen van de 'echtscheidingspapieren'. Want er kan altijd iets gebeuren in het leven waardoor de ene of de andere partij er niet mee door wil gaan. Dan is het belangrijk dat je van tevoren goed vastlegt hoe je verder gaat, als je uit elkaar gaat.” Calender en Nelissen benadrukken nog maar eens dat het een zeer serieuze aangelegenheid is. „We willen absoluut geen zeepbel verkopen”, zegt Nelissen. Calender: „Dromen over een toekomst in Denemarken is natuurlijk prima, maar het moeten wel realistische dromen zijn. Daar zullen wij ons uiterste best voor doen.” ■

Reageren?

Wie interesse heeft, kan een e-mail sturen naar redactie@melkvee.nl. Bij voldoende interesse zal LandboSyd ook een aantal voorlichtingsbijeenkomsten organiseren in Nederland.

Copyright photo

'Ik loop hier elke dag met een glimlach rond'

Marcel Rotteveel (30) is sinds deze zomer melkveehouder in Denemarken. „Een eigen melkveebedrijf heb ik altijd willen hebben”, zegt hij. Rotteveel werkte jarenlang bij Alfa accountants. Hij wilde graag melkveehouder worden, maar had als burgerjongen geen ouderlijk bedrijf om over te nemen. In Denemarken maakt hij nu zijn droom waar.

„Ik heb wel een oom die melkveehouder is, daar komt de interesse vandaan”, vertelt hij. „Ik heb altijd de ambitie gehad om een eigen bedrijf te hebben. Het buitenland trok me, dus ik heb van alles onderzocht: Nieuw-Zeeland, Australië, Amerika, Frankrijk en Zweden. Het ging er vooral om waar ik de meeste financiering kon krijgen. Want ik had natuurlijk weinig eigen geld. En in Denemarken is men nog bereid om een groot aandeel te financieren.”

Rotteveel heeft eerst drie jaar gewerkt als bedrijfsleider bij een boer met twee locaties: op de eerste ruim 350 koeien en op de tweede 150 stuks. Hij zwaaide de scepter over de tweede locatie, in Ejstrupholm. „In die jaren heb ik geleerd over hoe het in Denemarken allemaal werkt met de regelgeving, de administratie, de grond en het klimaat. En de taal geleerd natuurlijk.”

Daarna heeft hij nog anderhalf jaar gewerkt bij verschillende melkveebedrijven. Dat was een periode waarin hij nog meer ervaring opdeed en een eigen netwerk kon opbouwen. Ondertussen bekeek hij verschillende bedrijven die te koop stonden. Uiteindelijk liep hij tegen een leegstaand bedrijf aan in Ansager. Er was plek voor 275 koeien en een 2 x 26 stands swing-over melkstal, maar de 140 hectare bijbehorende grond was verhuurd. „Dat heb ik eind juni dit jaar kunnen kopen”, vertelt hij. „En ik moest alles aankopen: koeien, voer en machines. Er stond nog geen bezem in, het stond al negen maanden leeg.”

Rotteveel kocht circa 120 drachtige vaarzen en nog eens 120 koeien waarvan er niet een drachtig was. De vaarzen kwamen van verscheidene bedrijven. Er zaten ook twee koppels uit een grupstal tussen. „Inmiddels heb ik de stal vol en komt er melk in de tank, maar ik ben er nog lang niet”, geeft hij aan. „Het kost echt tijd om alles goed op de rit te krijgen, zeker met koeien uit zoveel verschillende koppels. De ene dag gaat het ook beter dan de andere. Maar de melkprijs is goed – ik beur bij Arla ongeveer 3 kronen per liter, pakweg 41 cent – en ik zit op 29 liter meetmelk per koe.” De nieuwbakken veehouder zet het werk rond met twee Oekraïense medewerkers. „Weet je, ik ben met niks begonnen. Ik kom van ver en ik ben er nog lang niet, maar elke keer dat je een stapje vooruit zet, motiveert dat ongelofelijk”, geeft hij aan. „Het is echt mijn eigen bedrijf. Ik heb het helemaal zelf gedaan, ik ben niet ingestapt in een succesvol, lopend bedrijf van een ander. Ik loop hier elke dag met een glimlach rond.” Vanaf 1 januari komt er weer een uitdaging bij. Dan mag hij de grond die eerst was verhuurd, ook in gebruik nemen. Hij heeft er nu al zin in: „Volgend jaar ga ik alles opnieuw inzaaien.”

Copyright photo